

T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : 30824082-610- 239258
Konu : Yazılı Soru Önergeleri

7/32824, 7/32957, 7/32960,
7/33072, 7/33074, 7/33301,
7/33522, 7/33595,
7/33729-7/33770
7/33733-7/33734
7/33794-33797
7/33799, 7/33801-7/33802
7/33998, 7/33916
11 Kasım 2020

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

7/34516-7/34520 6.19

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ekli listede TBMM esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergelerine ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KORKMAZ
Bakan

Ek:
Liste (7 Adet, 7 Sayfa)
Cevap Yazısı (41 Adet, 78 Sayfa)

7/34630-7/34643 } 6.20
7/34645-7/34646 }
7/34952, 7/34954 6.22

İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SERPİL KEMALBAY
PEKGÖZEGÜ'NÜN
TBMM 7/33729 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVABI

SORULAR

Dünya Doğayı Koruma Vakfı'nın (WWF) Hidro Elektrik Santraller ile ilgili olarak 2010 yılında hazırlamış olduğu raporda; Türkiye'nin dört bir yanını saran hidroelektrik santraller furçasının ekolojik etkileri incelenmeden hayata geçirilen yatırımlar olduğu, gününbirlik ve kısa vadeli çıkarlar uğruna can damarlarımız olan sulak alanlarımızı tehdit ettiğini, toplumsal kabul görme, alternatiflerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi; mevcut barajların göz önüne alınması; nehirlerin ve sağladıkları geçim kaynaklarının sürdürülebilmesi; tanınmış hakların kabul edilmesi ve faydaların paylaşımı; kurallara uygunluğun sağlanması; nehirleri barış, kalkınma ve güvenlik için paylaşma olarak sıralan bu ilkelerin hemen hemen hiçbirisinin ülkemizdeki yatırımlarda göz önüne alınmadığının görüldüğünü belirtmiştir.

Türkiye'de özellikle son 18 yılda HES projeleri ile derelerimiz, vadilerimiz, ormanlarımız yeşil alanlarımız, yaylalarımız imara açılarak, yol güzergâhları oluşturularak talan edilmiştir.

Doğa yaşamını hiçe sayan, tek yanlı anlayış ve elektrik ihtiyacı söylemleri ile doğanın tümü kaynak olarak tanımlanmakta, kontrolsüz bir şekilde ilerleyen rantı dayalı ekonomik anlayışla doğa insafsızca katledilmiştir. İmar barışı şeklinde adlandırılarak dere yataklarına yapılan yerleşimlere ruhsat verilmekte, derelerin üstleri kapatılıp dere yatakları betonlaştırılıp suyun doğal yollarla denize ulaşması engellenmiş, Karadeniz Sahil Yolu ve dolgu alanlarla bölgenin sellere karşı savunmasız hale gelmesine neden olunmuştur. Yıllardır Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaşanan doğal felaketlerle ilgili yapılan araştırmalara göre; dere yataklarındaki yapılaşma, Karadeniz Sahil Yolu'nun oluşturduğu setin, derelerin Karadeniz'e ulaşmasına engel olması, HES'ler nedeniyle derelerin akış rejiminin bozulması doğal olayların felakete dönüşmesinin en önemli nedenleridir.

Karadeniz'de her yıl yaşanan sağanak yağışlar sonucunda meydana gelen sel ve heyelanlar nedeniyle 2002 yılında Rize'nin Güneysu ve Çayeli ilçelerinde 34 2005 yılında Rize ve Trabzon'da toplam 32, 2009 yılında Artvin Borçka'da 5, 2010 yılında Rize Gündoğdu'da 12, 2012'de Samsun'da 13, 2015'te Artvin'in Hopa ilçesinde, 9, 2019 Haziran'ında Trabzon Araklı'da 9, Temmuz 2020'de Rize'nin Çayeli ve İkizdere ilçelerinde şiddetli yağışın ardından meydana gelen sel ve heyelanda 2, Artvin'in Yusufeli ilçesinde Yusufeli Barajı şantiyesinin bulunduğu alanda sel ve heyelanda 4 yurttaşımız yaşamını kaybetmişti. Yaşamaya devam eden bütün bu felaketlere vadilerini, derelerini, yaşam alanlarını savunanların inşaat makinelerinin önlerinde, derelerinin başlarında bölgedeki köylüler ve yerel halk derelerin, ormanların yağmalanmasına karşı bir yandan nöbet tutarken bir yandan da hukuki olarak sürecin durdurulması için mücadele eden halkın sesini duymak yerine kolluk kuvvetlerine müdahale emri vererek adeta şirketlerin özel güvenlik güçleri gibi hareket ettiren iktidarın rantçı politikalarına devam etmesi nedeniyle 22 Ağustos 2020'de Giresun 'da yaşanan sağanak yağışın ardından bölgede ciddi bir sel felaketi yaşanmıştır. İçişleri Bakanlığı'nın açıklamasına göre 8 kişi hayatını kaybetmiştir. Yine İçişleri Bakanlığı'nın açıklamasına göre 11 kişini arama çalışmaları sürmekte, 118 köye ulaşamamaktadır.

38 adet HES bulunan, 7 tanesinin ise yapımına devam edilen Giresun'da; HES'ler nedeniyle hapis edilen sular, boş kalan, suyu azalan dere yataklarına dolan molozlar, dere yataklarının değiştirilerek yapılan çarpık kentleşmeler, bölgedeki taş ocakları, maden ocakları, bilime aykırı yapılan sahil yolu nedeniyle

derelerin denizle buluştuğu noktalardaki daralmalar vb. nedenler felaketin doğal bir felaket olmadığına, siyasi kararlarla felakete davetiye çıkarıldığının göstergesidir. Metin Lokumcu gibi doğasına sahip çıkanlar, HES Tere karşı çıkanlar, AKP tarafından ‘Türkiye’nin elektrik üretmesine karşı çıkan vatan hainleri’ ilan ederken, iktidar mensupları kendi rantçı politikalarının sorumluluğunu da halka yüklemekten çekinmemektedir. “Karadeniz tarafında o kadar çok derelerin içerisinde, bina yapılmaması gereken yerlere on yıllardır yapılan binalar var. İşte onları siz göz ardı ederseniz yarın birgün de ağlamakla karşı karşıya gelirsiniz” şeklinde vatandaşları suçlayan iktidar mensupları, “HES bunun doğuş sebebi değil. HES bunun kurbanı olmuş. Yani tamamen doğal bir olay” şeklinde HES’leri aklamaya yönelik açıklamalarda bulunmaktan da çekinmemişlerdir.

Bu bağlamda;

- 1- Yasaların çiğnenmesine göz yuman, görevini yapmayıp ihmallere sebep olan, çevre karşıtı yatırım ve plan kararlarına onay veren, asli sorumluluklarını yerine getirmeyerek bu felaketlere sebep olan sorumlulara yönelik herhangi bir idari ve adli soruşturma başlatılmış mıdır?
- 2- Siyasi sorumlular, inşaat şirketleri bölgeye verdikleri can kaybı ve maddi zararlara yol açan bilimden uzak inşaat yapılaşması nedeniyle bedel ödeyecek midir? Siyasi sorumlular istifa edecek midir? Teknik sorumlular cezalandırılacak mıdır?
- 3- Giresun’da yaşanan sel felaketinin ardından kent halkının korunması adına ne gibi önlemler alınmıştır?
- 4- Pandemi koşulları da dikkate alınarak konut sorunu yaşayan yurttaşlar tespit edilmiş ve barınma sorunları giderilmiş midir?
- 5- Konutlarını kaybedenlere konut, zarar görenlere doğrudan destek verilerek kayıpları giderilecek midir?
- 6- Sel bölgesinde ciddi hijyen kaybı yaşandığı için salgından etkilenme riskleri artan kent halkın talep eden kişilere ve arama-kurtarma ekiplerine COVID-19 testi yapılmış mıdır?
- 7- Sel bölgesinde ve sel sularında oluşabilecek bulaşıcı hastalıklar için önlem alınmış, yurttaşlara bilgilendirme yapılmış mıdır?
- 8- Doğu Karadeniz Bölgesinde, Karadeniz Sahil Yolunun ardından yaşanan sel ve heyelanların başlıca nedenleri arasında gösterilen HES projelerinin, bölgedeki sel ve heyelanlara nasıl neden olduğu ve etkilerinin araştırılmasına yönelik şimdiye kadar herhangi bir çalışma yapılmış mıdır?
- 9- Giresun ili ve bölgesinin “afet bölgesi” olarak ilan edilmesine yönelik çalışmalar var mıdır? Meydana gelen selin asıl nedeninin saptanması ve devamının yaşanmaması adına alınacak tedbirler konusunda herhangi bir çalışma yapılmış mıdır?
- 10- Temmuz 2019’da Bakanlığınızca Karadeniz İklim Değişikliği Eylem Planı olarak açıklanan 15 maddelik eylem planı Madde 1’ de yer alan “Mekânsal strateji planı ve bütün ölçeklerdeki mekânsal planlar iklim değişikliği parametreleri dikkate alınarak hazırlanacaktır”.kararma yönelik olarak bölgede ne gibi planlamalar yapılmıştır?
- 11- Temmuz 2019’da Bakanlığınızca Karadeniz İklim Değişikliği Eylem Planı olarak açıklanan 15 maddelik eylem planı Madde 2’ de yer alan “Trabzon, Rize, Ordu, Giresun, Artvin ve Samsun illeri öncelikli olmak üzere dere yataklarında yer alan binalar tespit edilecek ve uygun alanlar için kamulaştırma ve taşıma süreci planlanacaktır”, kararları uygulanmış mıdır?
- 12- Temmuz 2019’da Bakanlığınızca Karadeniz İklim Değişikliği Eylem Planı olarak açıklanan 15 maddelik eylem planı Madde 5’ de yer alan “Karadeniz Sahil Yolu’nun yağış sularının denize ulaşmasına engel olan bölümlerinde menfezlerin kapasitesi artırılacaktır, Madde 6’da yer alan Karadeniz Sahil Yolu’nda ve risk altında olan karayollarının altyapısının belli noktalarında ani oluşan taşkınların denize iletilmesini sağlayan su hatları ve tüneller oluşturulacaktır ile Madde 7’ de yer alan “Dere yataklarının

doğal yapısının bozulmaması için bölgede faaliyet gösteren tesislerde denetimler sıklaştırılacaktır” kararları uygulanmakta mıdır?

13- Ekosistemi besleyen, yağmur ve sisin oluşmasının etkenlerinden olan ‘Su Döngüsü’, yüzyıllardır dere yataklarında özgürce akan suların, adeta kelepçelenerek bu tünellere alınmasıyla kesilmesinin iklimsel değişikliklere neden olduğu bilim insanlarınca dile getirildiği göz önüne alındığında Bakanlığınızın bu konuda şimdiye kadar herhangi bir çalışması olmuş mudur?

14- İklim krizini derinleştiren ormansızlaştırma, orman alanlarının tarım alanlarına dönüştürülmesi, dere yataklarının değiştirilmesi, imara açılması, dolgu alanları yaratılması gibi çarpık kentleşme-yerleşme ve canlı yaşamını hiçe sayan ranta dayalı politikalarının terk edilmesi, daha fazla can kaybı yaşanmamasına yönelik olarak Bakanlığınızın herhangi bir çalışması bulunmakta mıdır?

15- Ülkedeki yanlış su politikalarının değiştirilerek yeni demokratik-ekolojik su politikaları oluşturulması için sularımız üzerinde uygulanan ve tahrip etme, katletme, insansızlaştırma uygulamasına dönüşen projelerden vazgeçilmesine yönelik olarak bilim insanların, çevreci oluşumların ve halkların talepleri doğrultusunda bir çalışma Bakanlığınızca bir çalışma yürütülecek midir?

CEVAP

Giresun’da yaşanan sel felaketinin ardından, afet sonrası hasar tespit ekiplerimiz tarafından yapılan tespitler sonucunda riskli görülen binalar derhal boşaltılarak vatandaşlarımız riskli alandan çıkarılmıştır. Afete maruz kalan, evleri yıkılan ve yıkılma tehlikesi olan vatandaşlarımız tahliye edilerek öncelikli olarak öğrenci yurtlarına ve boş kiralık dairelere konaklamaları sağlanmıştır.

Afet sonrası konutları yıkılan ve yıkılma tehlikesi olup evlerinden çıkartılan vatandaşlarımıza gerek maddi gerek manevi tüm destekler Bakanlığımız ve ilgili kurum ve kuruluşlarca verilmiştir. Konutları ve işyerleri yıkılan vatandaşlarımızın hak sahipliği çalışmaları devam etmekte olup. TOKİ ve AFAD Başkanlıkları tarafından koordineli çalışmalar devam etmektedir. İlçe merkezlerinde TOKİ Başkanlığı tarafından konut-işyeri şeklinde binalar yapılacaktır. Ayrıca selin yoğun olarak etkilediği köylerimizde ise 1 + 1 köy tipi konut çalışmalarının 1. Etap ihalesi yapılmış olup, evleri yıkılmış ve riskli olması nedeniyle çıkartılmış tüm vatandaşlarımıza 1+1 konut istemeleri halinde gösterecekleri alanlara yapılacaktır.

22.08.2020 tarihinde meydana gelen sel afeti sonrası yapılan kapsamlı çalışmalar sonucunda afete maruz kalan yerlerin "Afet Bölgesi” ilan edilmesi çalışmaları AFAD Başkanlığınca sürdürülmektedir.

Ülkemizde planlanan ve ÇED Yönetmeliği kapsamında Bakanlığımıza başvurusu yapılan her Hidroelektrik Enerji Santrali projesinin ÇED süreçlerinde, seçilen alanın ve önerilen proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin; topografyası, arazi özellikleri ve kullanım durumları, ulusal enerji iletim şebekelerine göre konumu, proje için seçilen sahanın yer aldığı coğrafi bölge ve iklim özellikleri, karayolları ve yerleşim merkezlerine göre konumu, arkeolojik ve kültürel varlıklar ile ilişkisi, doğal koruma alanları ve milli parklarla olan ilişkisi, zirai ve sanayi durumu ve aday sahanın lojistik konumu, bölgenin nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrojeolojik özellikleri, doğal afet durumu, tarım, turizm, toprak, su, hava ve atmosferik koşulları, iklimsel faktörler, mülkiyet durumu, kültür varlığı ve sit özellikleri, peyzaj özellikleri, arazi kullanım durumu, hassasiyet derecesi (ÇED Yönetmeliği’nin Ek-5’deki Duyarlı Yörelere Listesi de dikkate alınarak) ve benzeri özellikleri dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte; Hidroelektrik Enerji Santralleri ile ilgili ÇED süreci içerisinde projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak İnceleme Değerlendirme Komisyonu oluşturulmakta ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve projenin kurulacağı ildeki İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri

Bakanlığımızca oluşturulan inceleme ve değerlendirme komisyonunda her zaman yer almaktadır. Projelerin ÇED süreçleri içerisinde ilgili kurumların görüşleri doğrultusunda gerekli tüm tedbirlerin alınması sağlanmaktadır.

Karadeniz İklim Değişikliği Eylem Planı neticesinde Bakanlığımızca Artvin, Giresun, Ordu, Rize, Samsun ve Trabzon Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerine söz konusu eylem planı kapsamında il sınırı içerisinde dere yataklarına olumsuz etki edebilecek madencilik ve HES faaliyetleri öncelikli olmak üzere tüm tesislerin denetimlerinin yapılması, yapılan denetimler sonucunda çevre mevzuatında belirtilen usul ve esaslara, yasaklama ve sınırlamalara aykırı faaliyet gösteren işletmelere gerekli işlemlerin yapılması hususunda talimat verilmiş olup, söz konusu talimat neticesinde bahsi geçen illerde 2020 yılında 291 tesis denetlenmiş olup, 22 tesise idari yaptırım uygulanmıştır.

Bakanlığımızda ÇED süreci yürütülen Hidroelektrik Santral projelerine ait hazırlanan ÇED raporlarında projenin su kalitesine, miktarına, su ortamındaki canlılara olabilecek hidrolojik ve ekolojik etkiler ile oluşabilecek iklim değişikliğine (ortalama bağıl nem artışı, mikroklimatik etki vs.) etkiler incelenmektedir. Ayrıca ÇED süreci yürütülen HES projelerinin, aynı bölgede mevcut ve planlanan diğer faaliyetler ile birlikte çevreye yol açtığı olumlu ve olumsuz etkiler kümülatif olarak değerlendirilmekte ve planlanan projenin bulunduğu havza içerisindeki diğer projeler ile birlikte inceleme yapılabilmesi amacıyla Ekolojik/Ekosistem Değerlendirme Raporu, Mansap Su Hakları Raporu, Peyzaj Onarım Planları da dahil edilmektedir. Söz konusu raporlar doğrultusunda, doğal hayatın devamlılığı ve projelerin ekosisteme olabilecek zararının en aza indirilmesi için belirtilen can suyu miktarının, sürekli ve mutlak suretle dere yatağına bırakılmasına ilişkin taahhütler alınmaktadır.

2019 yılında "Türkiye Mekânsal Strateji Planının Hazırlanması Projesi 1. Etapı" kapsamında mekânsal analizler ve değerlendirmeler yapılmış, stratejik planlama yaklaşımı esas alınarak; vizyon, öncelikler ve alternatif mekânsal gelişme senaryosu oluşturulmuştur. Bu süreçte 13-14 Kasım 2019 tarihlerinde Alternatif Mekânsal Gelişme Senaryolarının belirlendiği bir Çalıştay düzenlenmiş olup Çalıştaya kamu kurumları, kalkınma ajansları, yerel yönetimler, akademisyenler, STK ve özel sektör temsilcilerinin katılım sağlamıştır. Türkiye Mekânsal Strateji Planının (Türkiye MSP) 2053 yılını hedefleyen taslak vizyonu belirlenmiştir.

Türkiye MSP'nin analiz ve sentez çalışmaları kapsamında elde edilen sonuçlar ile senaryo bileşenleri, doğal afetler, iklim değişikliği ile mücadele gibi başlıklar altında hazırlanmıştır. Mekânsal gelişme senaryosu ve şemaları 25 Aralık 2019'da "Üst Düzey Yönlendirme Toplantısı"nda kamu kurum ve kuruluşları ile önemli sivil toplum örgütleri üst düzey karar alıcı ve yöneticilerine sunulmuştur. "Türkiye Mekânsal Strateji Planının Hazırlanması Projesi II. Etapı" kapsamında Türkiye MSP'nin mekânsal stratejileri ve şemaları, eylem planları ve izleme sistemi oluşturularak tamamlanması hedeflenmektedir.